

פרועס מחודש הנולד ע"י תסיסת הפגישה הרוחנית, כ"א העקר הוא בזה שלכבישה אמיצה כזאת צריך שיצא כח שכלי כביר אל הפועל, ומלחמת הקיום הרוחנית הבאה בתכונה רבה מעוררת כח חיים גדול ואדיר מאד. וכח גדול זה יגלה בנשמתנו, כשנשאף לבסס את מעמדנו הרוחני, לא ע"י נטיה פרטית לאיזה שיטה מיוחדת או ע"י התמכרות לאיזה אידיאלים פרטיים, אלא ע"י צירופם של כללות הכחות של האידיאלים, הבודדים כ"א בפני עצמו, המתקשרים יחד לאגודה שלמה, ע"י הזרחת האור של שורש נפשנו. צירוף זה מופיע הוא את האור החדש בתכלית גבהו במעלות החיים, וההפריה הנצחית שבסגולת הצירופים המתמידים, נותנת לנו ערובה נאמנה, שגם לימים יבאו, כשומירות "חדשות" ישמעו והתביעות השכליות והתרבותיות יקחו להן סגנון חדש, גם אז יהיה לנו מקור חיים פתוח לרוחה, לחולל גדולות וחדשות ביד התכונה הכרורה, המחברת יחד את המון אורותיה, ומוצאת בקרבם את ההולדה הרוחנית הרעננה תמיד.

ג.

לכאורה היה ראוי להיות המוסר המוחלט העמוד היותר עקרי להעמדת אידיאלים נצחיים, שבהם נמצא אח"כ תעופה החיים המוחלטים, ולכשנמצאהו מיושב במגמות המצות בהרחבה בכלל ופרט, כבר היה עלינו למצוא את אותו הטל של תחיה שאנו מבקשים. אבל אל לנו לשכות, שאין להשען על יסוד אשר כבר הונף עליו הגרון להרסו, טרם יהיה מבוצר לנו כל צרכו במובן הנצחיות שיש לנו רשות לבטאה. המדע הוא מתקומם עתה גם על המוסר ידידו מנוער. אמנם לא תהיה תפארתו על דרכו זה; הוא אמנם יחליף את המטבע מצד אל צד, אבל לעולם ישאר בתכונתו העצמית; הוא מתקומם על המוסר החברותי, בשם התביעה הפרטית, שהיא ג"כ תביעה מוסרית. — אולם סוף סוף הננו צריכים להגיע עד עומק החזיון במקורו הפסיכי.

התביעה הפרטית, שאיננה מכרת שעבוד לשום כלל, המבססת את האנרכיות בצורתה היותר איומה, היא ג"כ נובעת מתוך הדחיפה הפנימית המוסרית והמדעית היותר גבוהה, שאיננה מכרת את הכלל לחטיבה שיש בה חלקים של עובדים ועובדים, פועלים ונפעלים. המוסר האידיאלי במרום טהרתו איננו חפץ להכיר אישיות מיוחדת; כל ענג וכל צער הוא מורגש בשווה היכן שימצא בכל חלל המציאות הרחבה לאין סוף, ע"כ אין כאן כ"א אינדיבידואי מוחלט. ההרגשה הזאת בעצמה, כשהיא משתפלת, היא נוקקת להרס כל מוסר חיובי, הבא מצד זיקוק של נמצאים חוציים. אמנם שתי הקצוות הקיצוניים הנם רק התווים לגבולי "פרדס הטיוול" של רוח החיים והדעה, ולעד לא יושגו לא בנקודת-הרום של שילת הפרטים מפני זרם הכלל, ולא בנקודת-השפל של הכחשת הכלל מפני ריאליות של הפרטים, הקרובים והמרגשים. —

ד.

הכנר המסויג, שהרוח הגדול עומד בו לעד, הוא מבונה לא מרוח אחד פרטי, אפילו

אם יהיה נחמד ונעים ואדיר כהמוסר המוחלט בעצמו, כ"א מרוחות כלליים, אשר במזוגם ואריגתם האורגנית יציגו לנו את חזות-הכל, ויבטיחו לנו מזון לקיום האידיאלים ותוצאותיהם המעשיות והשכליות. כשאנו נושאים את עינינו אל האופק הרוחני הרחב אנו מוצאים אתו משתרע לפנינו, בארבע רוחותיו הממלאים את כל חללו של העולם התרבותי: הרוח האלהי, רוח המוסר המוחלט, הרוח האמוני, ורוח הלאומי;

(א) רוח-אלהים, הכללי, החפשי והמוחלט, הרם מכל מדע ורגש; ודוקא מתוך רוממותו על כלם הוא מכשיר את המקום לכל התרבות החיים של כל המדעים וההרגשות היותר אדירות ויותר כוללות ומקיפות את כל המצב הרוחני של ההויה כולה;

(ב) רוח-המוסר המוחלט, שהוא בא באנושיות בתור תוצאה מסובבת מתוך התביעה האלהית, המתנוצצת בנשמתה הכללית של האנושיות ומתגלה לפעמים גם בתור חזיון אדיר לבדו בהעלמת מקורו;

(ג) רוח האמונה, היא האספקלריא שמתוכה תראינה באופן הקרוב למעשה והליכות החיים, כל התיאוריות הנכללות באורח אצילות ברוח האלהי העליון, וברוח מוסר המוחלט;

(ד) רוח-הלאומי, הקובע את התחום החברותי, בהשלמתו המוגבלת, מקבל לתוכו את כל האורות במטבע המיוחדת לו ונוטל ג"כ תמציות רבות מהצדדים של ההכרות והנטיית הכלולות בשלשת צדדי הרוח, העליונים ממנו והקודמים לו.

כמובן, יש המון רב של חזיונות החיים ואידיאלים נשגבים, שבכל פרט ופרט מהם נוכל להכיר את החותם המיוחד של אותו דרך הרוח, שממנו הם נובעים. אפס, התכסיס השלם לא ימצא כי אם בהשפעה השלמה של ארבעת הרוחות הללו במילואם, וביותר בשילובם האורגני וביחושם החי והאהוב זה לזה, בכל זרמי החיים ההולכים ומסתעפים. ההתבוללות הכימית נהוגה בחיי הרוח. באופן מפליא וחרף מאד, על כן אי אפשר כלל באמת למצוא תכונה נקיה של רוח אחד מאלה, שלא יהיה מעורב גם כן בצחצוחים רבים משל חבריו. ולמרות כל אלה נמצא בכל עת שאיפות המגבירות את מהלכו של רוח אחד, עד שיתר הרוחות לא יתראו בצורה בולטת כפנים, ולפעמים יבא מזה טשטוש של פרצוף עד כדי קלקול תואר — עד שיבוא הדבר שוב למצב של משקל הרמוני המחזיר את תפארת החיים על מכונם. באספקלריא של קודש הננו רואים את שתי הנקודות הקיצוניות של "האני", המשפיעות חיים כאתת להצדקה היותר עליונה ולהאנרכיה היותר מקולקלת, שהיא מוכרחת למצוא את האור העליון מתוך עומק הטהום של הריסתה המוחלטת, המושיבה אותה עד דכא; והן פועלות יחד לבלול יפה את כל הזרמים המוגבלים של ארבעת הרוחות הכלליות, הסובבות עולם ומלואו.

בכל פנה של החיים המעשיים והרוחניים שנמצא בה איזו מגרעת, חסרון טעם וצד של בחילה, בפועל או בספרות, הכל בא רק מפני איוה חסרון בשיווי המשקל והערך ההרמוני בין הרוחות הכלליות הללו.

כנסת ישראל, הכוללת כל ברוחה —, ההיכל המקודש להשם הגדול המאיר את העולם כולו בכבודו —, מוטבעת היא להיות מושפעת לרויה ממשקלם המלא של

אלה הרוחות כצביונם השלם: אם התגבר איזה רוח והשני נתעלם, סבב לה הדבר חולשה נכרת; וזה יבא גם מסבה של חולשה קודמת. אפילו הנטייה האלהית הערומה בלבדה, לא תמלא ספקה של אומה זו, המוכללת מכל וישואפת אל כל, וממילא היא מכרת ששאִיפה אלהית אִמיתית ממולאת היא לעד בשאיפה מוסרית, אמונית ולאומית בכל מלווייהו, "שם מלא על עולם מלא" י. וק"ו כששאִיפה מוסרית, אמונית או לאומית לכד מתרוממת להפרד מכללות המרכבה השלמה, שכבוד אלהי ישראל שוכן עליה, שמיד מתגלה קלקולה בתור "משבר" והיא מוכרחת לשוב אל מקומה ולהאחד עם הטטראמולין * השלם במילואו.

שלום העולמים, שהוא נחלת ישראל, היוצא מפורש מחזון הנביאים, עד כמה שהיתה האספקלריא הנבואית יכולה להראות, והמשורג בכל ההגיגות היותר נשאים שבעומק הדת, — מקורו הראשון מוכרח להמצא במעמד הרוח של השלום הפנימי. ארבעת הרוחות היסודיות, המטביעות את חותמן על האנושות כלה, וכבודן מלא עולם, מוכרח הדבר שכ"א אחד תהיה לו אבטונומיא שלמה לשכלולו הגמור בחיי היחיד וחיי החברה הכללית. ומתוך המגמה של השלטון היחיד, הגדרש להמצא בתוך כל רוח חשוב המקיף חזיונות החיים בשלמותם, תצא למתאחדים בצד השטחי שלהם תכונת הפרוד וחפץ ההתנגדות למלוי רוח אחר ותוצאותיו. וחסרון זה יתוקן רק עם ההתפתחות המלאה, המביאה את הדעות בתוך מערכה אורגנית שלמה, שכ"א מתמלאת לא מתורבנה של חברתה כי אם מתחזקת בשכלולה והרחבת שלטונה. וכשהתפתחות, המרחבת את שלטונה המדעי, פוגשת בכל אלה יחד, מתגלה לפנינו זרם חדש המתראה לנו בצורה מבהיקה מאד בתור נושא כללי לטעמי המצות, המבטיח לו מעמד היסטורי איתן גם לעתיד. ומקבוץ כל הרוחות הללו יחדו יתגלה האור האלקי במלואו וטובו האפשרי להיות מופיע לעינינו.

ד.

האורה האלהית, המוסרית, האמונית והלאומית, הנמצאות במצב של פרוד ושל התנגשות כמלא העולם, באור ישראל הנז אגודות כולן, עד שעבודה לא מועטת הננו צריכים למען נוכל למצוא את הקו המבדיל ביניהן בהשפעתן על היהדות המעשית.

אמנם למען תהיה האנושות מאושרת ושלמה בכל פנותיה, מוכרח הדבר שאלו האורות יאירו בקרבה בשלמות גמורה כולם יחד במצב אורגני מתאים, במצב כזה שיפתור את כל שאלת הרוח, של היחידים ושל העמים, בתפרון סוציאלי רוחני, בסגנון שלם ומרהיב המשתרע במרחב של האחדות האלהית. כשם שישנם צופים למרחוק לפתור במוכן זה של הסוציאליזם את שאלת החומר של האנושיות. התיאולוגיא הרגילה סוברת אמנם שהכרת הוא שהדתות התיינה עומדות זו לעומת זו צמעמד הנגוד, ושהאחת בהכרח מכהשת את חברתה בתור הכרה עצמי, וכשהיא באה להזקק להשאלה המוסרית של הסכלנות מוכרחת היא לפנות אל הספקנות באמונה

1 בראשית רבה פ"ג ג', וזה ח"ב פ"ח. * עי' שמות רבה פמ"ב ה'.

ולפקפק הלב. ובוה היא מתאימה לאותו פרי הבוסר של המעמד האישי והלאומי, האייקנומי והסוציאלי, העומד במצב של נגוד ותחרות כל זמן שלא נתפתחה יפה החברה האנושית.

אולם המעמד של השלמות הגמורה ברוח האדם שואף להתרומם מכל מיני סתירות ונגודים; הוא יכיר את כל צדדי הרוח כמכון אורגני, שאמנם הבדל המצבים לא ימחק, והחילוק שבין עיקר וטפל, גבוה ונמוך, קודש חמור וקודש קל, ובינם לבין החול, ישאר; אבל לא בצורה מכאבת ומביאה קטטה ורוגז נפש, כי אם בערך שוה לחלוק האברים בגוף ולהלוק כוחות הנפש בחיים הרוחניים השלמים, שכל אחד מהם יכיר את מקומו ואת מקום חברו, בין שהוא יורד ממנו ובין שהוא עולה עליו.

כשאור ישראל יוצא ומופיע בעולם ומסיר בזרוע עו ויד רמה את כל החשך והערפל, אשר נטפלה עליו מפני מניעת הכרתו העצמית, מיד מתגלה בעולם סגולת האחדות, המתממת את כל הכחות כולם להופעה שלמה וכלולה, ומשארת עם זה את כל היותו הפרטית של כל אחד ואחד. העולם הרוחני כולו בכל צדדיו מתארגן לחטיבה אחת, שגם אותו הככר מלא הקטטות של האמונות מתמלא שלווה ואורה; ומ"מ ישאר הפרט מסוים בין המעלות האמוניות השונות ובין הערך אשר בין רוח אחת לחברתה, עד שמהקבוץ הכללי תתגלה מאליה התכונה המרכזית של לב האמונות, שתעטה אורה והדרת קודש על כל יתר סעיפיה האורגניים, שכל אחד יכיר את ערכו ומקומו.

השילוב התכוני הזה, המכיל בקרבו את אוצרו המובטח להכנת המצב של ההתפתחות היותר משוכללת, אי אפשר להיות מושרש בעקרו כי אם בסגולה לאומית כזאת, שהאורות העליונים של הנטייה האלהית, המוסרית והאמונית, יהיו מזוגים בה יפה בעצם בחטיבה מתאימה, בלא נגוד ומכשלה פנימית. ואת הסגולה הנשגבה הזאת אנו מוצאים באור הזרוע בטעמי המצות כולן והמוטבע בהן באופן שהוא נשאר בכל מעמדי החיים למקור נאמן לכל התביעות התרבותיות, הרוחניות והמעשיות היותר מתקנות. ההתאמה ההרמונית הזאת שעל ידה מתאחדים ארבעת הרוחות הללו לרוח חיים אחד מלא ועשיר, היא נותנת אל טעמי המצות ותכונותיהם את המאור האמוני של האור האלהי, העומד למעלה מכל התפלספות רגילה בחכמת הדת. ואתן העלילות הנפלאות, שהתולדה הישראלית מרופדת עליהן, הנושאות בתוכן את טל האמונה במלוא חייה, מתגלות לעינינו בכל אמתת תומתן.

ו.

אחדות המציאות, בשאיפתה להכלל בהחיים האלהיים העליונים הכבירים והעדינים, המבוצרת בכנסת ישראל באהדותם של כל הזרמים הרוחניים וכלולים ברוח לאומיותה בתכסיס היסטורי — איננה יכולה להניח את רוח החיים שבפסיכולוגיא האנושית להיותה נחלקת מרוח החיים הקוסמולוגיים שבכללות המציאות; הענקיות הגדולה של האנושיות מגעת היא עד כדי השתלמות של התאחדות גמורה עם החיים הקוסמיים בכל עשרם והדר גאונם, — התאחדות רוח האדם ברוח אלהים ושלטונו של האדם על יצורי עולמים במגמה אידיאלית על ידי אור אלהים החי בקרבו, שהחל להתגלות בו